

Különleges alkotás a találmány. A leglényegesebb eleme a lelemény. Annak frappáns bemutatásán sok múlhat. Erről szól Vedres András írása.

Fogalomzavar

Több mint egy évtizede a világ minden csücskéből Nyírségtől Mauriciuszon át Texasig feltalálók és találmányaik mutatkoznak be nekem. Évente több ezer „randevú” van velük nemzetközi és hazai innovációs fórumok szolgájaként. Akkor nehéz a helyzetem, ha „versenybíróként” ítélnem is kell, melyik az közülük, amely a zsűri szempontjainak megfelel, netán maga mögé utasíthat egy másikat. Még nehezebb a dolgom, ha árusa is vagyok ennek a fura portékának. Bizony a lepergett esztendőök során ilyesmi több ezerszer is előfordult. Most közreadnám itt tapasztalataimat, hátha segíthetek azokkal.

Több tízezer találgával mögöttem állítom, hogy az esetek többségében a találmányok bemutatózóiból nehezen, vagy alig lehet kihámozni a lényegét. Mert mi is a lényeg? Az nem más, mint a találmány szabatos meghatározása.

A definiálás különösen akkor nehéz, ha olyasvalamire vonatkozik, ami megelőzőleg nem létezett. Hát éppen ilyen egy találmány, amelynél feltétel az, hogy abszolút új legyen. Egyébként a már közismertnek vélhető újabb „találmányaink” szabatos meghatározása sem könnyű. Tegyenek csak próbát magukkal. Mi is az atomerőmű, az abs-fék, a vakcina, vagy a netán a luxusprofit? Úton útfélen találkozunk, használunk új fogalmakat, közben magunk sem tudjuk, hogy mit is értsünk pontosan alattuk. Nem meglepő tehát, hogy a világban a süketek párbeszéde zajlik.

Na de félre az ismeretelméleti általánosságokkal. Miután a világban évente egymillió új találmány születik, ez ugyanannyi új fogalmat is jelenthet. Ne feledjük, hogy egy találmány a jog szempontjából tisztán gondolati szubsztancia, és nem ketyegő ketyere, vagy keveremkavarom sózom-paprikázom fortyogó üst. Ez utóbbiak a találmányi gondolat tárgyi megtestesítői, egy innovációs folyamat termékei. Az iparjogvédelem biztosította monopólium, a szabadalom, pedig a találmányi gondolatot rögzíti megjelölve annak kiagyalóját, a feltalálót és a jogok birtokosát, a szabadalmast. Ebből következően a szabadalmi bejelentés felfogható, mint egy abszolút új dolog fogalmának a megalkotása. Hát akkor mégis mi a probléma?

A szabadalom egy okirat, formája kötött, nyelvezete sajátos. Benne a találmányra vonatkozó fogalomalkotás az oltalmi kör megjelölése által determinált. Ezért aztán a hétköznapi (üzleti) célú használathoz egy szabadalomból vett igénypont „idézet” az esetek legnagyobb részénél alkalmatlan.

Már a bevezető sorokból kiderült, hogy az innovációs piacon a legilletékesebbeknek, a feltalálók (alkotók) műveinek bemutatása gyatra. A múlt hónapban részt vettem egy hazai pályázat bíráló bizottságában. A legtöbb pályázatból nem lehetett megállapítani, hogy valójában konkrétan mi is az a zseniális mű, amire igénylik az adófizetők pénzét. Az ítéző társaim közül talán én voltam az, aki már találkozott korábban a bejelentkezettek közül nem egy olyan alkotással, amelynek lényege a szóban forgó pályázatra cizellált mondatok között rejtve maradt, de én jól ismertem a „titkot”. Bár közülük több is figyelemre méltó megoldás volt, természetesen mind kiestek a rostán, mert egy pályázatnál a bírálendő csak a beadott anyag, minden egyéb kiegészítés nélkül. Azok a pályázók, és sajnos ez volt a többség, eleve esélytelenné tették magukat azzal, hogy nem tudták pontosan meghatározni azt, hogy valójában mi is a pályázatuk alapja, a találmány, vagy egyéb mű. Mindegyikőjüknél a fogalomalkotással volt a baj. Az már természetes, hogy ha a kiindulás kódos, az ígéretes, a

költségbecslés és minden, minden megalapozatlan lesz egy bíráló szemében. Hiába a bő lére eresztett divatos innováció politikai, környezetvédelmi, okfejtés, semmi sem pótolja a lényegét, annak bemutatását, hogy mi is a „buli” az egészben. Az ilyen pályázók pongyolaságukkal, a lényegre vonatkozó zavaros, hiányos fogalmazásukkal tehát magukat zárták ki az állami támogatás elnyeréséért folyó versenyben. Az ilyen kiesőket sajnáltam. Ne mászt okoljanak a sikertelenségük miatt, maguk a hibásak!

Az első példa hazai volt, de a nemzetközi tapasztalataim a találmányok bemutatásának elkészítésénél is hasonlóak. Az egyik létrehozója, majd webmestere voltam hosszú évekig a Feltalálók Egyesületei Nemzetközi Szövetsége (IFIA) internetes találmányi boltjának. Több mint száz országból félezer angol nyelvű ajánlat elkészítését „csiklandoztam” ki feltalálótársaimból, ráadásul, akiknek anyanyelve, gondolkodásmódja a szuahélitől a mongolon át különböző volt.

Alkalmaztunk egy jól bevált sémát, az ajánlatok beküldéséhez. A találmányra vonatkozó rész magába foglalta a cím megadását. Majd a megoldandó probléma, a célkitűzés rövid leírása után következett a lényeg, a találmány meghatározása. Ezt követte a bemutatás, amelynél ábrákkal, fényképekkel is ki lehetett térni a működés részleteire. Az alkalmazási terület rövid megjelölése, majd az előnyök bemutatása után a találmányi ismertető rész a kifejlesztési stádium megjelölésével zárult.

A jogi oltalmi rész adatok felsorolásokból állt, végezetül az üzleti szándék, és a kapcsolat megadása zárta az ajánlatot.

Legtöbbször már a beküldött cím sem volt megfelelő, mert a vonatkozó szabadalomét adták meg, ami gyakorta túl hosszú. Ha egy címben három szónál többet használunk, akkor az megjegyezhetetlen, visszaidézhetetlen, így a marketingre nem alkalmas. Másik általános hiba, hogy a címben előszeretettel szerepeltettek fantázia nevet. A baj ezzel annyi, hogy azt csak a feltaláló és köre ismeri. Más számára semmitmondó például a „PRUTYI 2000” elnevezés, pedig az történetesen egy elmésen agyafűrt társasjátékot takar.

A megoldandó probléma, a célkitűzés rövid leírásában foglaltak szerepe, hogy tudat alatt várakoztatják, előkészítik az olvasót egy zseniális találmányi gondolat befogadására. A legfontosabb rész, a zseniális találmányi gondolat bemutatása semmitmondó, akkor eleve veszett lesz az ügy. Tapasztalataim szerint a feltalálók nagy többsége nemzeti hovatartozástól, kortól, képzettségétől függetlenül a maga kútfejéből képtelen arra, hogy szabatosan definiálja saját találmányát. Általános hibák, hogy a meghatározásnál megismétlik a célkitűzést kibővítve, kissé más szavakkal fűszerezve, vagy a definíció nem más, mint az előnyök felsorolása, többszörösen hangsúlyozva például a környezetvédelmet, olcsóságot stb. De hogy valójában mi a találmány, az nem derül ki. Három feltételt kell kielégítsen egy alkotás, hogy az találmánynak legyen nevezhető.

A három szükséges feltétel közül az abszolút újdonság tény kérdése, azon nincs mit bemutatni egy ismertetőben, azt egyszerűen el kell hinni. A második feltétel a műszaki területen való alkalmazhatóság. Itt a műszaki jelleg van a hangsúly, nem egy konkrét alkalmazáson. Ezzel a kritériummal úgy vagyunk, hogy gondolatban megelőlegezzük azt minden találmánynak mondott dolog tekintetében. Csak miután az ismertetés egésze alapján olyan kép alakul ki bennünk, hogy a kérdéses találmány nem műszaki jellegű, vagy működése a természeti törvényeknek fittyet hány, vetjük el a dolgot.

Marad a harmadik kritérium, egy találmányi gondolat sava-borsa, a lelemény. Akkor leleményes egy megoldás, ha meglepő elem van benne. Vagy másként fogalmazva, ha a megoldás nem következik szolgálai módon az adott területen megkövetelhető szakmai tudásból.

Egy találmány bemutatásának a legfontosabb eleme tehát a benne rejlő lelemény kiemelése. Egy találmány definiálásakor a következő általános séma ajánlható: A találmányunkra vonatkozó új fogalmat írjuk le ismert fogalmakkal, úgy, hogy emeljük ki a meglepő elemeket. A dolog így leírva egyszerűnek tűnik, de mégis a gyakorlatban nagyon nehéz egy jó meghatározást eszközölni. Különösen akkor, ha az adott találmányban alig van lelemény. Pedig a legtöbb műszaki alkotás ilyen. Ezen nincs mit szomorkodni, a feladat, hogy azt a kis leleményt kell frappánsabban tálalni.

Higgyék el nekem, hogy figyelmet kelteni egy találmány számára csak a lelemény érzékeltetésével lehet. Ha valaki a homlokára csap, és felkiált: „hogya ez miért nem nekem jutott eszembe!”, akkor az illetőnél elértük a célunkat. Az elmúlt másfél évtizedben a MAFE munkatársaival végzett találmányi marketing tevékenységben szerepelt több mint kétezer hazai találmány ismertető anyagainak elkészítésekor igyekeztünk hatni az érdekeltekre, hogy ezt vegyék figyelembe. Azonban ne gondolja bárki, hogy a lelemény bemutatása elintézhető csak egy definíció pár mondatával. Az csak egyik eszköze a találmány körüli „habverésnek”. Ezután jön még a neheze a lelemény összehangolt megjelenítése a további írott, képi, és tárgyi eszközök segítségével. Mindezek tudatos elkészítése járult hozzá ahhoz a páratlan sikerhez, hogy a tagság találmánykincsének közel 20%-a sikeresen hasznosult.

Szívesen állunk rendelkezésére bárkinek, aki ezen a téren segítségre szorul. Különösen ajánljuk azoknak, akik a jövőben találmányaikkal támogatásra pályázni szeretnének, vagy azzal valamelyik külföldi kiállításon szerepelnének, hogy jó előre kérjék ki tanácsainkat, a bemutatást illetően. Megéri.